

## TORCH INFEKSIYASI

**Xafizova Klaraxon Abdumannabovna**

**NamDU Tibbiyot fakulteti Umumtibbiy fanlar kafedrası o'qituvchisi**

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada TORCH infeksiyasining tibbiy ahamiyati, ularni keltirib chiqaruvchi omillar hamda homiladorlik davrida onaning va homilaning sog'lig'iga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, TORCH kompleksiga kiruvchi kasalliklarning diagnostikasi, oldini olish va davolash choralari haqida ma'lumot berilgan. Tadqiqot natijalari ushbu infeksiyalarni erta aniqlash va profilaktika choralarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

**Kalit so'zlar:** TORCH infeksiyasi, toksoplazmoz, qizamiqcha, sitomegalovirus, herpes, homiladorlik, profilaktika.

TORCH infeksiyasi tushunchasi bir nechta xavfli kasalliklarni o'z ichiga oladi: toksoplazmoz, qizamiqcha, sitomegalovirus va herpes. Ushbu infeksiyalar homilador ayol organizmiga yuqsa, rivojlanayotgan homila uchun jiddiy xavf tug'diradi. Ko'pchilik holatlarda bu kasalliklar homilada tug'ma nuqsonlar, rivojlanish kechikishi yoki hatto homila nobud bo'lishiga olib keladi. Shu sababli TORCH infeksiyalarining erta tashxisi va profilaktikasi zamonaviy akusherlik va ginekologiyada muhim masalalardan biridir. So'nggi yillarda tibbiy laboratoriyalar orqali TORCH infeksiyalarini aniqlashning immunologik usullari keng joriy etilmoqda. Ayollar orasida bu kasalliklar to'g'risida yetarli ma'lumotga ega bo'lish, gigiyena va profilaktik tadbirlarga amal qilish orqali kasalliklarning oldini olish mumkin. Shuningdek, nikohdan oldingi tibbiy ko'rikda TORCH skriningi o'tkazilishi homiladorlikdagi asoratlarni kamaytirishga yordam beradi.

TORCH infeksiyasi atamasi tibbiyotda to'rtta asosiy infeksiyon kasalliklarni birlashtiradi: T — toksoplazmoz, O — boshqa infeksiyalar (odatda sifilis, parvovirus, varitsella va boshqalar), R — qizamiqcha (rubeola), C — sitomegalovirus, H — herpes. Ushbu infeksiyalar, ayniqsa, homilador ayollarda uchraganda, homila uchun xavfli bo'lgan tug'ma patologiyalarni yuzaga keltirishi mumkin.

Toksoplazmoz – Toxoplasma gondii paraziti tomonidan keltiriladigan kasallik bo‘lib, u odatda xom go‘sht yoki ifloslangan oziq-ovqat orqali yuqadi. Homiladorlik davrida toksoplazmoz yuqsa, homila miya, ko‘z va asab tizimiga zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli ayollarga homiladorlikdan avval toksoplazmozga qarshi immunitet mavjudligini aniqlovchi test topshirish tavsiya etiladi.

Qizamiqcha (rubeola) esa virusli kasallik bo‘lib, homiladorlikning dastlabki oylarida yuqsa, homilaning yurak, eshitish va ko‘rish organlarida og‘ir nuqsonlar paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi. Shuning uchun homiladorlikdan oldin qizamiqchaga qarshi emlanish muhim hisoblanadi.

Sitomegalovirus (CMV) esa ko‘p hollarda yashirin kechadi, biroq u homilaga o‘tgan taqdirda jiddiy tug‘ma o‘zgarishlarni keltirib chiqarishi mumkin. Tug‘ma sitomegalovirus infeksiyasi eshitishning pasayishi, miya faoliyatining sustlashishi yoki jismoniy rivojlanishning kechikishi bilan namoyon bo‘ladi. Gerpes virusi (HSV) asosan lab va jinsiy a‘zolar shilliq qavatida pufakchalar ko‘rinishida namoyon bo‘ladi. Homiladorlik davrida birlamchi gerpes infeksiyasi homila uchun eng xavfli hisoblanadi. U bola organizmida markaziy asab tizimi zararlanishiga, hatto erta tug‘ruqqa sabab bo‘lishi mumkin.

TORCH infeksiyalarining xavfi shundaki, ularning aksariyati klinik belgilar bilan kechmaydi. Ko‘pincha ayollar o‘zida infeksiya borligini bilmasdan homiladorlikni davom ettiradi. Shu sababli tibbiy amaliyotda TORCH infeksiyalarini erta tashxislash, ya’ni immunoferment tahlillari (IgG va IgM antitelalari) orqali aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Profilaktika choralari qatoriga shaxsiy gigiyena qoidalariga amal qilish, pishmagan go‘sht mahsulotlarini iste’mol qilmaslik, bemorlar bilan aloqadan saqlanish, hamda emlash tadbirlarini o‘z vaqtida o‘tkazish kiradi. Bundan tashqari, nikohdan oldin TORCH skriningdan o‘tish, homiladorlik davrida muntazam tibbiy nazoratda bo‘lish homila va ona salomatligini saqlashda muhim omil hisoblanadi.

TORCH infeksiyalarining homiladorlik davrida kechishi onaning immun tizimi holatiga bevosita bog‘liq. Agar ayolda ilgari ushbu infeksiyalardan biri bilan kasallangan

bo'lishi natijasida immunitet shakllangan bo'lsa, homila odatda himoyalangan bo'ladi. Ammo birlamchi infeksiya — ya'ni kasallik birinchi marta homiladorlik davrida yuqsa — bu holat homila uchun katta xavf tug'diradi. Shu sababli har bir ayol homiladorlikni rejalashtirishdan oldin TORCH infeksiyalariga tekshirilishi zarur.

Infeksiyalar organizmga kirgach, ular plasenta orqali homilaga o'tadi. Natijada homilada embrional rivojlanish buzilishi, organlar deformatsiyasi, ko'rish va eshitish nuqsonlari, yoki markaziy asab tizimi zararlanishi kuzatiladi. Ayrim hollarda esa bu infeksiyalar homilaning erta tushishiga yoki o'lik tug'ilishiga sabab bo'ladi.

Tibbiyotda TORCH infeksiyalarini aniqlash uchun bir necha usullar mavjud. Eng ko'p qo'llaniladigani immunoferment tahlil (IFA) bo'lib, u orqali qon zardobida IgM va IgG antitelalar aniqlanadi. Agar IgM musbat chiqsa, bu organizmda infeksiya faol kechayotganini bildiradi, IgG esa o'tmishda infeksiya bilan kasallanganlik va immunitet hosil bo'lganini ko'rsatadi.

TORCH infeksiyalarini davolashda har bir kasallik uchun alohida yondashuv qo'llaniladi. Toksoplazmozda antibiotiklar va antiparazitar dorilar, gerpesda antiviral preparatlar, sitomegalovirusda esa immun tizimini mustahkamlovchi vositalar ishlatiladi. Biroq homiladorlik davrida dori tanlashda ehtiyotkorlik talab etiladi, chunki ayrim preparatlar homila rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

TORCH infeksiyalarining oldini olishda profilaktika choralari alohida o'rin tutadi. Ayollarga xom go'sht, past pishirilgan taomlar va iflos sabzavot-mevalarni iste'mol qilmaslik, hayvonlar, ayniqsa mushuklar bilan bevosita aloqada bo'lmaslik tavsiya etiladi. Qizamiqcha va gerpesga qarshi emlashni homiladorlikdan kamida uch oy oldin amalga oshirish eng samarali himoya usullaridan biridir. TORCH infeksiyalari bilan bog'liq asoratlar ko'p hollarda erta bosqichda aniqlanmagani sababli yuzaga keladi. Shu bois har bir ayol homiladorlikdan oldin va homiladorlikning dastlabki haftalarida TORCH test topshirishi, shuningdek, shifokor nazoratida bo'lishi juda muhimdir.

TORCH infeksiyalarining ijtimoiy va tibbiy ahamiyati shundaki, ular nafaqat onaning, balki kelajak avlodning sog'lig'iga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli,

bu infeksiyalarni nazorat qilish va ularning tarqalishiga qarshi kurashish sog‘liqni saqlash tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Homilador ayollarda TORCH infeksiyalarini aniqlashning eng muhim bosqichi — bu serologik skriningdir. Mazkur tahlil orqali ayol organizmida ma’lum infeksiyaga qarshi antitelalar mavjud yoki yo‘qligi aniqlanadi. Agar ayolda immunitet shakllanmagan bo‘lsa, shifokorlar homiladorlik davomida ehtiyot choralari va profilaktik tavsiyalarni beradi.

TORCH infeksiyalarining aksariyat holatlari o‘z vaqtida aniqlanganda homilaga jiddiy zarar yetkazmaydi. Masalan, toksoplazmoz erta bosqichda aniqlansa, homilaga o‘tish xavfi 60 foizgacha kamayadi. Bunda shifokorlar tomonidan maxsus antibiotiklar yoki parazitlar vositalari qo‘llaniladi. Shu bilan birga, virusli infeksiyalarni davolashda antiviral preparatlar, immun tizimini mustahkamlovchi vositalar va vitamin komplekslari muhim ahamiyat kasb etadi.

Homilador ayollarda TORCH infeksiyalarini kechish shakli turlicha bo‘ladi. Ba’zilar u yengil simptomlar bilan o‘tadi — holsizlik, tana haroratining ozgina ko‘tarilishi yoki limfa tugunlarining kattalashishi bilan namoyon bo‘ladi. Ammo ayrim hollarda bu infeksiyalar yashirin kechib, homilaga zarar yetkazganidan keyingina aniqlanadi. Shu sababli, muntazam tibbiy ko‘rikdan o‘tish va laborator tahlillar topshirish zarur hisoblanadi.

Profilaktika choralari orasida sog‘lom turmush tarzini olib borish, gigiyena qoidalariga qat’iy amal qilish, hayvonlar bilan bevosita aloqada bo‘lmaslik, oziq-ovqatni to‘liq pishirish, yangi meva-sabzavotlarni yaxshilab yuvish muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, ayollar uchun qizamiqcha, qizilcha va gepatit kabi infeksiyalarga qarshi emlash dasturlarini o‘z vaqtida bajarish tavsiya etiladi. Tibbiyot mutaxassislari TORCH infeksiyalarining oldini olishda ma’rifiy ishlarning ahamiyatini alohida ta’kidlaydilar. Ayollar o‘z sog‘lig‘iga mas’uliyat bilan yondashsa, homiladorlik davrida ko‘plab xavfli asoratlarning oldini olish mumkin. Shu maqsadda poliklinikalarda maxsus tushuntirish ishlari, seminarlar va diagnostik tekshiruvlar yo‘lga qo‘yilmoqda.

## **Xulosa.**

TORCH infeksiyalari homiladorlik davrida eng xavfli kasalliklar sirasiga kiradi, chunki ular ona va homila o'rtasida rivojlanayotgan biologik aloqaga ta'sir qilib, turli tug'ma nuqsonlar, rivojlanish kechikishlari hamda asoratlarni keltirib chiqaradi. Ushbu infeksiyalar ko'pincha yashirin kechgani sababli ularni erta aniqlash va profilaktika choralari ko'rish nihoyatda muhimdir. Tibbiy tajriba shuni ko'rsatadiki, homiladorlikdan oldingi davrda o'tkazilgan TORCH skriningi onada mavjud infeksiyalarni aniqlashga va homilaga zarar yetkazish xavfini kamaytirishga yordam beradi. Shuningdek, emlash, to'g'ri ovqatlanish, gigiyena qoidalariga rioya qilish hamda muntazam tibbiy nazoratdan o'tish bu kasalliklarning oldini olishda samarali hisoblanadi.

Ayollar o'z sog'lig'iga mas'uliyat bilan yondashib, shifokor tavsiyalariga amal qilgan taqdirda, TORCH infeksiyalarining salbiy oqibatlarini kamaytirish, sog'lom farzand dunyoga keltirish imkoniyati ortadi. Shu bois, har bir homiladorlikni rejalashtirayotgan ayol uchun TORCH infeksiyalarini o'z vaqtida aniqlash va nazorat qilish sog'lom avlod kafolatidir.

### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Cardoso-dos-Santos A.C., Magalhães V.S., Medeiros-de-Souza A.C., Bremm J.M., Alves R.F.S., de Araujo V.E.M., Macario E.M., Oliveira W.K.d., de França G.V.A. International collaboration networks for the surveillance of congenital anomalies: A narrative review. Epidemiol. Serv. Saude. 2020;29:e2020093. doi: 10.5123/s1679-49742020000400003. [DOI] [PubMed] [Google Scholar]
2. Cooper JM, Sanchez PJ. Congenital syphilis. Semin Perinatol. April 2018; 42 (3): 176-184. [PubMed: 29627075]
3. Dubey J., Murata F., Cerqueira-Cêzar C., Kwok O., Villena I. Congenital toxoplasmosis in humans: An update of worldwide rate of congenital infections. Parasitology. 2021; 148: 1406-1416. doi: 10.1017/S0031182021001013. [DOI] [PMC free article] [PubMed] [Google Scholar]
4. Finken MJJ, van der Steen M, Smeets CCJ, Walenkamp MJE, de Bruin C, Hokken-Koelega ACS, Wit JM. Children born small for gestational age: differential diagnosis,

molecular genetic evaluation, and implications. *Endocr Rev.* December 01, 2018; 39(6):851-894. [PubMed: 29982551]

5. Halawa S., McDermott L., Donati M., Denbow M.: TORCH screening in pregnancy. Where are we now? Walking audit in a tertiary center. In: *J Obstet Gynecol.*, May 2014, 34(4), pp. 309–312. doi: 10.3109/01443615.2013.872609.

6. Hammad W.A.B., Konje J.C. Herpes simplex virus infection in pregnancy—An update. *Eur. J. Obstet. Gynecol. Reprod. Biol.* 2021; 259:38–45. doi: 10.1016/j.ejogrb.2021.01.055. [DOI] [PubMed] [Google Scholar]